

Kansainvälisten opiskelijoiden houkuttelu verrokkimaissa – apurahat ja kannustimet

Tässä muistiossa on kuvattu Ruotsin, Tanskan, Norjan, Alankomaiden ja Viron lukuvuosimaksullisessa tutkintoon johtavassa koulutuksessa käytössä olevia apurahajärjestelmiä ja valmistuneiden työllistymiseen suunnattuja kannustimia. Muistiossa on hyödynnetty mm. opetus- ja kulttuuriministeriön Innolinkiltä tilaamaa selvitystä kansainvälisten opiskelijoiden houkuttelun käytänteistä ja rakenteista Ruotsissa, Alankomaissa ja Virossa (11/2022).

Ruotsi

Ruotsi otti käyttöön sekä lukuvuosimaksut että hakijamaksut EU/ETA-alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille syksyllä 2011. Lukuvuosimaksujen suuruus vaihtelee aloittain ja ohjelmittain ja sen tulee määräytyä koulutusten kustannusten mukaan. Hakemusmaksu on reilut 80 euroa (900 kruunua)/lukukausi. Hakukohteiden määrää ei ole rajoitettu.

Ruotsissa on kansallisia apurahaohjelmia, joilla erityisesti tuetaan kehittyviä maita niistä tulevia opiskelijoita kouluttamalla, kuten Svenska Institutetin ja Ruotsin kansainvälisen kehitysyhteistyön keskusvirasto SIDA:n rahoittamat stipendit. Esimerkiksi Svenska Institutetilla on stipendijärjestelmä tiettyjen ohjelmien maisteriopiskelijoille, ulkoministeriön rahoittama *Swedish Institute Scholarships for Global Professionals*, jonka tavoitteena on kouluttaa lahjakkaita kehittyvien maiden opiskelijoita johtaviin tehtäviin tulevaisuuden maailmassa. Vuonna 2022 stipendi myönnettiin noin 350 opiskelijalle.

Ruotsissa on lisäksi käytössä korkeakoulujen hallinnoimia apurahoja, joihin tarkoitettut määrärahat jaetaan korkeakoulujen kesken suhteessa EU-ETA-alueen (ml. Sveitsi) ulkopuolisten opiskelijoiden määrään edellisenä ja tulevana vuonna. Korkeakoulut vastaavat apurahojen myöntämisestä ja ne jaetaan pääasiassa erityisen ansioituneille opiskelijoille. Korkeakouluilla on vapaus päättää, miten stipendit kohdennetaan; kattavatko stipendit osan lukuvuosimaksuista, kaikki maksut vai maksut sekä elinkustannukset.

Yleisesti ottaen korkeakoulujen myöntämät apurahat kattavat vain osan lukuvuosimaksuista tai elinkustannuksista, kun taas SI:n ja SIDA:n apurahat kattavat sekä lukuvuosimaksut että elinkustannukset. Koko valtiorahoitteinen stipendijärjestelmä on suuruudeltaan noin 5,5 miljoonaa euroa (60 miljoonaa kruunua) vuodessa.

Kansainvälisten opiskelijoiden taloudellista vaikutusta selvittäneen raportin (7/2022) mukaan 12 % :lla maksuvelvollisista Ruotsissa vuosina 2020-2021 opiskelleista oli koko lukuvuosimaksun kattava apuraha ja 20 %:lla oli maksun osin kattava apuraha. Näin ollen kaksi kolmesta opiskelijasta maksoi

täyden lukuvuosimaksun. Vuonna 2017 raportoitiin, että apurahoista noin 90 % kohdistuu kehittyvistä maista tuleville opiskelijoille.

Ruotsissa alumniverkoston rooli on huomattava uusien opiskelijoiden sekä osaavan työvoiman houkuttelussa, esimerkiksi Svenska Institutetilla on eri puolilla maailmaa 49 alumniverkostoa, joissa on 6 500 rekisteröityä kansainvälistä alumnia.

Ruotsissa ei ole erillisiä taloudellisia kannustimia tai verohelpotuksia työllistymiseen kansainvälisille opiskelijoille tai korkeakouluille. Ruotsin kasvupolitiikan analyysivirasto (*Tillväxtanalys*) on esittänyt veto- ja pitovoiman vahvistamiseksi mallia, jossa maassa maisteriksi valmistuneet maksaisivat veroa vasta tietyn summan ylittävältä osalta tulojaan. Ruotsin opetus- ja tutkimusministeriö on esittänyt, että lukukausimaksullisilla tutkinto-opiskelijoilla (ml. tohtoriopiskelijat) tulisi olla mahdollisuus alivuokra-asuntoihin.

Tanska

Tanskassa korkeakoulut ovat lukuvuodesta 2006-2007 lähtien perineet lukuvuosimaksuja EU/ETA-alueen ulkopuolisilta opiskelijoilta. Maksut ovat 6 000-16 000 euroa vuodessa.

Tanskassa on kansallinen apurahaohjelma lahjakkaille EU/ETA-alueen ja Sveitsin ulkopuolelta tuleville tutkinto-opiskelijoille. Apurahojen hallinnoinnista ja myöntämisestä vastaavat korkeakoulut (strategisten painotustensa mukaan). Apuraha voi olla vapautus lukuvuosimaksusta (osittain tai kokonaan) tai siihen voi sisältyä myös elinkustannuksia kattava osuus. Vuonna 2022 Tanskan noin 20 000 ulkomaisesta opiskelijasta 392 sai stipendin tai vapaapaikan. Stipendi voi olla enintään stipendiä ja opintolainaa vastaava määrä, joka maksetaan voimassa olevien säännösten mukaisesti ulkomailla asuville korkeakoulutuksessa oleville yli 20-vuotiaille tanskalaisille. Kullekin yliopistolle myönnetään määrärahat tähän tarkoitukseen.

Valtiollisen tukiohjelman lisäksi Tanskassa on ulkoministeriön hallinnonalan kestävän kehityksen toimija DFC:n (*The Danida Fellowship Centre*) rahoittama apurahaohjelma kestävän kehityksen tutkimukseen, mm. yhteistyöprojekteihin kehittyviin ja kasvaviin maihin.

Norja

Norja on ottamassa käyttöön lukuvuosimaksut EU/ETA-alueen ja Sveitsin ulkopuolelta tuleville tutkinto-opiskelijoille syksystä 2023 lukien. Tätä koskeva hallituksen esitys on parlamentin käsittelyssä. Hallituksen esityksen perusteluissa painotetaan koulutuksen laatua, motivoituneempien kansainvälisten opiskelijoiden saamista norjalaisiin korkeakouluihin sekä opiskelupaikkojen ja -asuntojen vapauttamista norjalaisille opiskelijoille. Hallituksen arvion mukaan

lukuvuosimaksujen käyttöönotto vähentäisi kansainvälisten opiskelijoiden määrää alkuvaiheessa noin 70 %.

Hallituksen esityksen mukaan lukuvuosimaksu olisi ainakin 11 000 euroa (130 000 Norjan kruunua). Korkeakoulut voisivat kuitenkin omalla päätöksellään asettaa myös tätä korkeampia maksuja. Tavoitteena on, että korkeakouluille olisi motivoivaa houkutella mahdollisimman paljon ulkomaisia tutkinto-opiskelijoita.

Toistaiseksi Norjassa ei ole tehty päätöksiä kansainvälisille opiskelijoille suunnattavista apurahoista tai muista taloudellisista kannusteista. Norjan opetusministeriö valmistelee parhaillaan lukuvuosimaksujen käyttöönottoon liittyvä sääntöjä ja käytäntöjä. Samassa yhteydessä selvitetään myös apurahajärjestelmien käyttöönottoa pohjautuen muiden maiden käytäntöihin. Ehdotusten odotetaan valmistuvan kesään mennessä.

Alankomaat

Alankomaissa on käytössä lukuvuosimaksut kaikille opiskelijoille. EU- ja ETA-maiden kansalaisilta perittävät maksut olivat kaikissa yliopistoissa 2 209 euroa ja kolmansista maista tuleville 6 000 – 10 000 euroa alempaan korkeakoulututkintoon johtavissa koulutuksissa ja 8 000 – 20 000 euroa ylempään korkeakoulututkintoon johtavissa opinnoissa.

Alankomaissa kansainvälisille opiskelijoille on tarjolla melko vähän apurahoja. Alankomaissa on kuitenkin käytössä apurahaohjelmia, joissa on kehitysyhteistyöaspekteja. Näitä kehitysyhteistyöhön liittyviä ohjelmia rahoitetaan hallitustenvälisiin kahdenvälisiin sopimuksiin perustuen tai yhteistyössä yksityisten järjestöjen ja säätiöiden kanssa. Esimerkiksi ulkoministeriön rahoittaman ja Nufficin (kts. alla) hallinnoiman Orange Knowledge -kehitysohjelman tavoitteena on apurahoin vahvistaa kehittyvistä maista tulevien ammattilaisten ja organisaatioiden tietotaitoa. Apurahoja myönnetään muun muassa opiskeluun korkeakouluissa ja ammatillisessa koulutuksessa. Vuosina 2017-2023 käynnissä oleva ohjelma on suunnattu 37 maahan ja sen budjetti on 220 miljoonaa euroa.

Aloilla, joilla työvoiman tarve poikkeuksellisen suurta, ulkomaiset työntekijät saavat enintään 30 % tuloistaan verovapaina korkeintaan viiden vuoden ajan. Verovapausoikeuden edellytys on maisterintutkinto tai sitä vastaava erityisosaaminen sekä määrätty palkkataso. Vuonna 2022 palkkataso oli noin 40 000 € vuodessa. Hakemuksen verohelpotuksesta tekevät työntekijä ja työnantaja yhdessä ja kriteerien täyttymisen arvioi veroviranomainen.

Alankomaissa koulutuksen kansainvälistämisestä vastaava toimija Nuffic toimii maailmalla aktiivisesti korkeakoulujen tukena kansainvälisyyden edistämisessä. Nufficin budjetti vuodelle 2022 oli 31 725 000 euroa, josta n. 17,5 miljoonaa tuli Alankomaiden opetus-, kulttuuri- ja tiedeministeriöltä.

Viro

Virossa peritään lukuvuosimaksuja etenkin englanninkielisissä tutkinto-ohjelmissa opiskelevilta. Jotkut yliopistot, kuten Tarton yliopisto tarjoaa myös kansainvälisille opiskelijoille mahdollisuutta opiskella vironkielisessä tutkinto-ohjelmassa ilmaiseksi. Lukuvuosimaksun suuruus vaihtelee alasta ja ohjelmasta riippuen. Joissakin korkeakouluissa maksu voi olla eri suuruinen EU- ja kolmansien maiden kansalaisille. Yleensä alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon johtavissa ohjelmissa maksut vaihtelevat 1 660 eurosta 7 500 euroon. Lääketieteessä lukuvuosimaksu voi olla korkeampi, noin 12 000 euroa.

Virossa on sekä kansallisia apurahoja että korkeakoulujen myöntämiä apurahoja. Kansallisen tason stipendiraistoja ovat mm. Euroopan aluekehitysrahaston ja Viron valtion rahoittama Dora+ -rahasto, joka jakaa apurahoja ylempää korkeakoulututkintoa tai tohtorintutkintoa suorittaville kansainvälisille opiskelijoille. Lisäksi Viro on solminut yli 40 eri maan kanssa kahdenvälisiä sopimuksia, jotka on tarkoitettu edistämään maiden välistä akateemista yhteistyötä esimerkiksi vastavuoroisten opintojen muodossa. Näihin sopimuksiin sisältyy myös erillinen stipendiraisto ylempään korkeakoulututkinnon tai tieteellisen jatkotutkinnon suorittamista varten. Myös alempaa korkeakoulututkintoa viron kielessä tai kulttuurissa suorittavat ovat oikeutettuja apurahoihin. Ulkovirolaisille on olemassa oma stipendijärjestelmänsä. Lisäksi Viron ulkoministeriö myöntää apurahoja Ukrainan, Moldovan ja viiden Afrikan maan kansalaisille Tallinnan teknillisessä yliopistossa suoritettaviin opintoihin.

Virossa eurooppalaisen ja kansainvälisen yhteistyön rakenteet, kuten vaihto-ohjelmat nähdään tärkeinä reitteinä myös tutkinto-opiskelijoiden rekrytointiin. Erityisenä kohderyhmänä on ulkovirolaiset (erityisesti 2. ja 3. polvi), joiden on mm. kielitaidon vuoksi helpompi työllistyä.

Virossa ei ole erillisiä taloudellisia kannustimia tai verohelpotuksia työllistymiseen kansainvälisille opiskelijoille tai korkeakouluille. Työllistämisen tukemiseksi Virossa on valtion, korkeakoulujen ja yritysten yhteistyöohjelma IT-akatemia, kuten Tarton ja Tallinnan työelämälähtöiset alan maisteriohjelmat, josta osa suoritetaan kumppaniyrityksessä (helpottaa työpaikan saamista jo opintojen aikana). Julkisen sektorin harjoittelupaikkojen tarjoaminen nostettu esille keinona parantaa muiden kuin ICT- ja tekniikan alojen kansainvälisten opiskelijoiden työllistymistä.